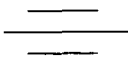

re. Az evolúció által értelmezett versenytől a gazdasági miniszternek az MTA számára adresszált diszkriminatív verseny-interpretációjáig kanyarodunk. (Idézzük csak fel „A csoda” ideillő passzusait!)

Váltásokban gazdag, abszurdításban bővelkedő, olykor morbid szókincsű, nem ritkán aberrált – akár szexuálisan is – terrénum Csányi Vilmos prózája.

Azt hiszem, sokan szoknak majd rá Csányi Vilmos szépirodalmi teljesítményeinek a méltánylására, s kedvelik meg.

In honorem: illessék e recenziók tisztelettel a 70. évét a közelmúltban betöltött Csányi Vilmost!

DR. FARKAS OLGA

főiskolai docens

SZTE JGYTK

Neveléstudományi Tanszék

Nanszákné dr. Cserfalvi Ilona: Gyakorlati kutatási módszerek. Szöveggyűjtemény

Igen hasznos módszertani kézikönyvet vehet kezébe az olvasó, amelynek célja, hogy segítséget nyújtson a gyakorlati pedagógiai munka során adódó vizsgálódások elvégzéséhez és önálló kutatási tevékenységek lebonyolításához. A szöveggyűjtemény hét tanulmány rövidített változatát, illetve kutatási jelentések kivonatait tartalmazza. A kötetben szereplő írásokban különböző kutatási módszerek követhetők nyomon. A módszerek alkalmazási lehetőségeit a szerkesztő olyan időszerű témák vizsgálata során tárja olvasói elé, mint amilyen a különleges bánásmódot igénylő gyerekek; gyermek és ifjúságvédelem; magatartás és viselkedéskultúra; olvasáskultúra; tehetséggondozás és környezeti nevelés. Emellett a neveléstudomány új eredményeit is megismerhetjük gazdag irodalmi háttérrel. Köszönet és elismerés illeti a szerkesztőt, aki könnyen érhető és értelmezhető, ugyanakkor tudományos igényességgel válogatott és szerkesztett művel segíti a pedagógusképzés klasszikus tantárgyának, a kutatásmetodikának a tanulását.

A „Különleges bánásmódot igénylő gyermekek helyzete Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében” címmel a Nyíregyházi Főiskola Neveléstudományi és Szociálpedagógia tanszékének kutatási eredményeit olvashatjuk (5–59. o.). A kutatócsoport a fogyatékkal élő tanulók iskolai helyzetéről ad áttekintést. A helyzetföltárást kiterjesztette a több tünetscsoportot összefoglaló, úgynevezett különleges bánásmódot igénylő tanulók további csoportjaira is. A kutatás az integráció témában, 1997–2000 között, ismert és elismert kutatók: Salné Lengyel Mária és Kópatakiné Mészáros Mária, Csányi Ivonne, Vicsek Annamária, Volentics Anna részvételével folyó, nagyszabású hazai vizsgálatok szerves folytatása. Az eredményeket négy csomópontban ismerheti meg az olvasó: a fogyatékoságok előfordulási gyakorisága; a fogyatékos gyereket nevelő családok, szülők helyzete; a közoktatási

intézményekre és munkatársaikra vonatkozó főbb jellemzők; valamint a különleges bánásmódot igénylő tanulókkal való foglalkozás további teendői.

A tanulmány több szempontból is figyelemre méltó. Az egyik, hogy a címben ígértnek megfelelően, gyakorlati kutatási módszerek alkalmazását tanulmányozhatjuk; sőt, a fogyatékos gyerekek helyzetét föltáró, kilenc kérdőív teljes szövege olvasható, amelyek tanulók, szülők, óvodavezetők, igazgatók, osztályfőnökök számára készültek. A második, hogy a vizsgálat szemlélete fölhívja a figyelmet a fogyatékkal élő tanulók emberi jogaira és emberi méltóságára, sürgeti a demokratikus érdekérvényesítés hagyományteremtését. Mindez különös jelentőségű 2005-ben, a Demokráciára Nevelés Európai Évében. A harmadik, hogy az olvasó megérti a neveléstudományi kutatások jelentőségét. A tanulmány példát ad arra, hogy a kutatási eredmények hogyan járulhatnak hozzá a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók „esélylehetőségeinek” javításához. A szerzők rámutatnak, hogy az eredmények alapjai lehetnek az intézményhálózat, az oktatás, a szakemberképzés, a szociális szolgáltatások tervezésének, fejlesztésének, a gazdasági döntéseknek, a jogi szabályozásoknak és a nemzetközi gyakorlatok meghonosításának (54. o.).

„Az iskolai gyermek- és ifjúságvédelem helyzete Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében” című kutatás háttérében azok a társadalmi-gazdasági változások állnak, amelyek fölerősítették a hátrányos és veszélyeztetett tanulókkal való foglalkozás szükségességét (60–104. o.). Erre a társadalmi igényre reagál a *Nanszákné dr. Cserfalvi Ilona* által vezetett kutatás, amely az iskolai gyermek- és ifjúságvédelem megyei helyzetét vizsgálja. A nagy volumenű vizsgálat a megye minden iskolájára és ifjúságvédelmi felelősére kiterjed. A megelőző gyermekvédelem szemléletét érvényesítő kutatás számos kérdést érint hazai és nemzetközi viszonylatban. Sajátos névuma az intézmények pedagógiai programjának elemzése a gyermekvédelem szempontjából.

Az érdeklődő olvasó deduktív és induktív kutatási stratégiák mellett föltáró és statisztikai adatfeldolgozási módszerek alkalmazását ismerheti meg. Részletesebben a szóbeli és írásbeli kikérdezésre, dokumentum- és tartalomelemzésre, korrelációs számításra, regresszió-analízisre, és parciális faktorelemzésre talál példákat. Nyomon követheti, hogy a több mint 2000 fő adatait hogyan lehet földolgozni és elemezni SPSS programmal. Továbbá hat kérdőív komplett szövegét tekintheti át, amelyek pedagógusok, iskolai gyermekvédelmi felelősök, tanulók, gyermekjóléti szolgálatok részére készültek, egy kérdőív pedig közoktatási intézményre vonatkozó adatok felvételére alkalmas.

A kutatási beszámoló szemléletformáló jelentőségű is, hiszen az eredmények alapján a kutató team számos javaslatot fogalmaz meg a pedagógusképzés és továbbképzés számára, pl.: kívánatos nagyobb hangsúlyt fektetni a szociális készségfejlesztő, gyakorlatorientált képzések indítására; a szociálpszichológiai törvényszerűségek gyakorlatban való megjelenésére; a szaktárgyi, tartalmi orientáltság mellett a kapcsolati és kommunikációs készségek fejlesztésére (99. o.).

A „Magatartás és viselkedéskultúra vizsgálata a 7. osztályban – Miskolc” című kutatási beszámoló újabb kutatási módszerek gyakorlati alkalmazásának lehetőségeit tárja föl (105–140. o.). A 2000 tavaszán zajló kutatást a Városi Pedagógia Intézet és az ECHO Oktatókutató Műhely végezte. Cél, hogy keresztmetszeti képet adjon a Miskolcon tanuló 7. osztályos tanulók viselkedési kultúrájáról és az ezzel összefüggő értékrendi, identitási kérdésekről, motivációkról. A kutatómunkát olyan neves szakértők segítették, mint

Nanszákné dr. Cserfalvi Ilona és dr. Trencsényi László (e két ismert, neves kutató önmagában is szavatolja a kiváló színvonalat).

A vizsgálat a város 25 alapfokú oktatási intézményére terjedt ki, annak minden 7. évfolyamos tanulója. A kutatásmetodika iránt érdeklődő gyakorló pedagógus, pedagógusjelölt, oktatáskutató tanulmányozhat elsődleges adatfeldolgozási módokat, alapszintű elemzéseket, az összefüggések és rejtett tartalmak, tendenciák fölvezetésére alkalmas, két- és háromdimenziós elemzéseket, korrelációs és szórásvizsgálatokat, faktor- és klaszteranalízis-technikákat (107. o.). Szemléletes táblázatokon, ábrákon és diagramokon vizsgálhatja az adatok tömörítésének módjait, például: „A vizsgált tanulók kórfája”; „A családi kapcsolat erőssége a szülő gazdasági státusza függvényében”. Attitűdvizsgálatra is talál példát, sőt a Bogardus-féle társadalmi távolság skála módosított változatát is, mint mérőeszközt megismerheti.

Az eredmények közlésének módja is példaértékű, logikusan felépített és áttekinthetően tagolt: Prológus; Általános demográfiai helyzetkép; A tanulók családi háttere; Iskolai konfliktusok; Magatartás és neveltség; Személyiségvonások és magatartásformák; Attitűdök és Médiafogyasztás. Az előzőekhez hasonlóan itt is csatolt kérdőív segít megérteni és mélyíteni a kérdőív szerkesztésének szakmai kérdéseit.

Domokos Tamás: „Magatartás és viselkedéskultúra a 8. osztályban” – kutatási beszámoló, az előző kutatás folytatásának eredményeit közli (141–185. o.). A Domokos Tamás vezette, 2001 tavaszán folyó kutatás a miskolci 8. osztályos tanulók körében az eltelt egy év alatt a viselkedéskultúrában bekövetkezett változást követte nyomon, és kiterjesztette a vizsgálatot négy szlovákiai településre: Kassára, Szepsire, Nagykaposra és Királyhelmece. Összehangolta a munkát a vizsgálatnál azonos időben zajló, 11. osztályosok körében végzett neveltségi szint vizsgálatával, és további összefüggéseket tárt föl. A kutatási beszámoló ismét bővíti a kutatási módszerek gyakorlati alkalmazásának repertóriumát; ezúttal a szerzők olyan mérőeszközökkel dolgoznak, amelyekkel a korosztályok között és területileg is mérhetővé, összehasonlíthatóvá válik a vizsgált téma.

A Domokos Tamás és Kulcsár László: „Olvasáskultúra a 7. és 11. évfolyamokban Miskolcon” című kutatási beszámoló a miskolci tanulók olvasáskultúráját tárja föl (186–250. o.). A háttérváltozók tükrében megismerteti a tanulók olvasásélményeit, olvasási motivációit, könyvekhez való viszonyulásait, és a kötelező irodalmakkal kapcsolatos attitűdjeit. A Miskolcon, 2001 októberében zajló kutatás 17 alap- és 13 középfokú intézményre terjedt ki. Az eddig bemutatott adatgyűjtési és adatelemzési módokon túl az olvasó tanulmányozhatja az adatok elemzésekor használt egy- és többváltozós elemzési technikákat, az előzőektől eltérő tartalommal a matematikai statisztikai módszereket (187. o.).

Farkas Olga: „Tehetség és mesterségbeli tudás néhány kérdése az általános iskolai rajzórán” című, tudományos ülésen elhangzott előadásának szerkesztett változata a tehetség-orientált képzés-fejlesztés gyakorlati műhelyébe invitálja az olvasóit (251–266. o.). Mint kerámia- és rajzsakkör-vezető tanár, általános iskolai korosztályra vonatkozó, a szerző által kidolgozott fejlesztő program néhány elemét mutatja be. Lehetséges példát nyújt arra, hogy a formális oktatási keretben is reálisan megvalósítható az egyéni szintekhez igazodó fejlesztés. A hagyományos iskolai rendszer közé sorolja a 25-30 fős osztályokat, általában a 45 percekben való gondolkozást, a különböző képességű-, motivációjú-, szociális háttérű gyerekek ugyanazon térben és időben történő foglalkoztatását. A differenciált képzés olyan

modelljét írja le, ahol az esztétikai-művészi gondolkodásfejlesztés kap hangsúlyt. A program originált specifikumaként említi, hogy a kiválasztás elve a „természetes szelekció”, amely folyamattal párhuzamosan valósul meg az egyre nehezedő és komplexebb fejlesztő feladatok kínálata. Mondanivalóját számos fénykép teszi hitelessé.

Havas Péter, Széplaki Nikolett és Varga Attila: „A környezeti nevelés magyarországi gyakorlata” című munkája újabb kutatási módokra: másodelemzésre és interjúkészítésre nyújt példákat (267–300. o.). Az Országos Közoktatási Intézet 2003 tavaszán a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium megbízásából kutatást végzett a magyarországi általános és középiskolák környezeti nevelési tevékenységéről. A kutatás helyzetértékelést ad a jelenlegi gyakorlatról, megmutatja a legfontosabb problématerületeket, és javaslatokat fogalmaz meg a legsürgetőbb fejlesztési irányokra (267. o.).

A szerzők a korábbi kutatások adatainak és következtetéseinek másodelemzésére vállalkoztak (*Havas és Varga, 1999; Fűzné, 2002; NE-VET Bt. és Varga, 2002; Varga, 2002*). Ennek eredményeképpen kategóriarendszert állítottak föl a környezeti nevelés legfőbb problématerületeiről. Következő lépésként interjú forgatókönyvet készítettek a problématerületek föltárására és megismerésére. Az interjútechnikával történt adatgyűjtés 52 iskolát érintett. Az olvasónak nemcsak a kutatásmetodikai kultúrája pallérozódhat, hanem a kutatói gondolkodása és felelőssége is formálódhat. A kutatók olyan kutatásra váró területeket körvonalaznak, amelyek kutatása sürgető, és az eredmények integrálása a gyakorlatba tovább már nem odázható el.

Nanszákne dr. Cserfalvi Ilona kutatói-oktatói kvalitásához méltóan a kötet igényes, szakszerű és magas színvonalú. A módszertani kézikönyv külön érdeme, hogy sokaknak ajánlható: kezdő és gyakorló pedagógusok, főiskolai és egyetemi hallgatók, a pedagógiai jelenségek vizsgálatához kedvet érző szakemberek tanulhatnak belőle, ötleteket meríthetnek, kutatói szemléletük formálódhat, technikai felkészültségük finomodhat. A megnyerő és barátságos kivitelezésű mű a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Kiadójának hozzáértését mutatja.

Nanszákne dr. Cserfalvi Ilona (2005, szerk.): Gyakorlati kutatási módszerek. Szöveggyűjtemény. Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Kiadója, Debrecen, 302 o.

DR. NAGY ANDORNÉ
ny. középiskolai igazgató
Eger

Dr. Koncz István: Kamasz-kapaszkodó

A vonzó és igen találó cím felkelti mindazok érdeklődését, akik e korosztály természetéhez közel állva, gondjaikat magukénak érezve minden lehetséges támaszt- „kapaszkodót” két kézzel megragadva erősítést várva, a segítségadás szándékával dolgoznak, a szeretet erejével tevékenykednek e korosztályért. Szülők, pedagógusok és minde-nekelőtt maguk a kamaszok meríthetnek sok-sok erőt e most megjelent könyvből.